

Myndigheten för nätverk och samarbete inom högre utbildning (NSHU)

Slutrapport från Nätverket för juristutbildning

Juridiska institutionen vid Stockholms universitet, som fungerat som samordnare för de särskilda medel som enligt överenskommelse mellan Myndigheten för nätverk och samarbete inom högre utbildning och Stockholms universitet tilldelats för arbete med den nya utbildnings- och examensstrukturen inom högre utbildning avseende nätverket Juristutbildning får härmed avge följande slutrapport där vi begränsar oss till arbetet med Bolognaprocessen även om ett stort antal andra frågor diskuterades.

Deltagande universitet har varit Göteborg, Lund, Stockholm, Umeå, Uppsala och Örebro.

Följande möten har hållits under kontraktstiden:

Prefekt- och dekanmöten:

Universitetet i Örebro den 8 november 2006.

Det informerades om att det nu är klart att examensbenämningen på juris kandidatutbildningen ändras till Juristexamen.

Mötet diskuterade hur man bäst löser problemen med etappavgång för kandidatexamen efter sex terminer, befintliga juristexamina efter nio terminer i förhållande till mastersutbildningar på ett alternativt två år samt de engelska benämningarna på examina. Frågan är om det går att skapa en tvåårig master och låta juriststudenterna tillgodoräkna sig de tre sista terminerna i juristprogrammet in i denna master. Oenighet råder i frågan. Fyra orter tror att detta är möjligt.

Hur ska våra internationella masters se ut? Vilka inriktningar i den svenska juridiken kan man internationalisera? Ska mastersutbildningarna vara ettåriga eller tvååriga?

Hur skiljer man på en ettårig och en tvåårig master i examensrubriceringen?

Mötet enades om att samordna sitt remissvar på benämningarna av utbildningarna.

Universitetet i Stockholm den 26 april 2007.

Från Stockholm berättades att man den 6 februari hade ett möte med den nationella Bologngruppen. Arbetet går enligt planerna och den formella hanteringen sköts på alla orter. Man diskuterade vid mötet även betygsfrågan och frågan om översättning till engelska av våra examina. Vad gäller treårig etappavgång har alla lärosäten antingen infört sådan eller har planer på att göra så. Det finns därvid olika tekniker hur man gör detta. Vad gäller påbyggnader finns också olika lösningar med ettåriga eller tvååriga. Man diskuterade också frågan om hur man skulle kunna tillgodoräkna kurser från en juristexamen till en tvåårig Master men man kom aldrig till någon consensus. Då Stockholms beslut i betygsfrågan är känt för gruppen togs frågan inte upp mer än med detta konstaterande.

Universitetet i Umeå den 8 november 2007.

Vad gäller Bolognafrågan diskuterades kravet på progression i utbildningen och tillgodoräkningen där det konstaterades att det inte fanns anledning att ändra hittillsvarande generösa syn då studenter byter utbildningsort.

ngående Högskoleverkets utvärdering av de juridiska utbildningarna under läsåret ansågs att det, åtminstone i dagsläget, inte föreligger något behov av gemensamma åtgärder från de olika utbildningsorterna.

I samband med detta konstaterades att frågan om betygshets och betygsgrader är föremål för ett möte bland studierektorer senare i november.

Bolognagruppermöten:

Den särskilda Bolognagruppen tillsattes av prefekt- och dekanmötet i Göteborg den 3 december 2003 och har som särskild uppgift att samordna insatserna vid de numera sex universitet som får ge juristexamen (juris kandidatexamen).

(Universitetet i Uppsala den 17 oktober 2006, utanför kontraktstiden.)

De olika orterna informerade om arbetet med Bolognaanpassningen.

Umeå: Man har inte master- eller magisterprogram. Det pågår diskussion om masterexamen ska inrättas dock utan ett program.

Örebro: Rektor har beslutat att det inte ska finnas magisterexamen. Man funderar på masterprogram dock.

Stockholm: Det finns 5 magisterprogram som man avser att behålla. Ev. ska någon byggas ut till 2 årig master-utbildning. Kravet är att studenterna läst minst 4 år i sitt hemland. Frågan är – och som borde diskuteras – i vad man kan tillgodoräkna sig tidigare gjorda studier inom ramen för en masterutbildning. Den engelska termen är Master of Laws. Högskoleverket vet vilka svårigheter man kommer att möta om man inte kan få kalla en ettårig utbildning för Master of Laws. De flesta svenska studenter vill inte läsa två ytterligare år för att få ut en master-examen. Önskvärt att samtliga högskolor gör på samma sätt.

Göteborg: På Handelshögskolan, till vilken Juridiska institutionen hör, har man diskuterat och försökt verka för integrerade mastersprogram. Vad gäller juristutbildningen finns planer på att erbjuda studenterna en etappavgång efter 3 år för de som t ex vill byta utbildningsort eller läsa utomlands. Härutöver kommer det att finnas särskilda masterkurser att läsa.

Lund: Tre mastersprogram slås ihop till ett och blir en 2 årig masterutbildning med olika ben. I Lund samarbetar man med andra fakulteter för att bredda vissa mastersutbildningar. European Affairs master omvandlas också och blir European Business Law (1+1). En stor andel svenska studenter börjar på master – utbildningen. Kommer att införa en kandidat-examen efter 3 år. Planerar för Maritime Law – program med examen efter 2 år. Diskuterar också en generell master – utbildning.

Uppsala: För utländska studenter finns kursen International and comparative law som är en 1 årig master – utbildning. Denna kurs kommer att behållas. Man funderar att inrätta en ny kurs med viss inriktning, ett magister- eller master – program, som prel. skulle rikta sig till svenska studenter. Frågan är om det blir en 2 årig master om man kan tillgodoräkna sig kurser inom ramen för grundutbildningen.

Fråga om det ska finnas platsgaranti för de som gör en s.k. etappavgång på en högskola i syfte att läsa vidare någon annanstans diskuteras. Av Bolognaprocessen framgår att syftet är att öka mobiliteten, detta måste även innebära att vi inom Sverige måste acceptera och t o m verka för ökad mobilitet mellan orterna. Vi bör även räkna med att studenter från icke jur kandorter kommer att söka mastersutbildningar på jur kandorter. För att värna om yrkesexamen "jur kand" framtida "juristexamen" bör vi se över tillträdesreglerna till resp mastersprogram. Studenter antagna på en jur kandort bör vara garanterad att läsa 4,5 år.

De olika högskolorna tänker olika vad gäller påbyggnadsutbildningar.

I Stockholm erbjuder man i dag vissa mastersutbildningar (40 poäng) enbart för studenter med en grundexamen. Kurserna på mastersprogrammet kan således *inte* läsas av studenterna på jur kandprogrammet eftersom dessa inte har en grundexamen. I Lund däremot ges olika kurser på div. olika mastersprogram. Studenterna på jur kandprogrammet i Lund kan söka dessa masterskurser och

använda som fördjupningskruser. Detta innebär att man på de olika lärosätena tänker lite olika varför ibland en viss begreppsförvirring kan uppstå. Ledamöterna diskuterar problemet med det författningsstöd ett ev tillgodoräknande av behörighetsgrundande kurser kan ha. Frågan bör utredas vidare.

Universitetet i Uppsala den 6 februari 2007.

Information lämnades om hur arbetet med Bologna-processen fortskridit.

I Umeå arbetar man vidare med Bolognaanpassningen av juristutbildningen. Några större förändringar räknar man inte med ska ske. För när ligger man lite lågt och avvaktar huruvida man skall göra det möjligt för studenterna att ta ut en kandidatexamen efter tre år. Utbildningsplan och kursplaner skall framställas under våren 2007. Vid tidigare möten har antecknats att man i Umeå inte har Master- eller magisterprogram. Sedan förra mötet har man emellertid i Umeå diskuterat huruvida man skall införa ett magisterprogram med arbetsrättslig inriktning. Programmet är tänkt att rikta sig mot juriststudenter och studenter på P-programmet. Förkunskapskravet för juriststudenterna för att få läsa ett sådant magisterprogram skall vara 180 hp (på juristutbildningen). Det finns även planer på att arbeta fram en magisterutbildning i kommersiell affärsrätt. För det fall studenterna läser något av dessa magisterprogram kommer dessa kurser att kunna ingå i en framtida juristexamen.

I Örebro kommer fakultetsnämnden inom kort att anta den nya Bolognaanpassade utbildningsplanen. Planer finns på att erbjuda studenter en kandidatexamen efter tre års studier. Några större förändringar på programmet kommer inte att ske eftersom man redan nu på termin 6 har en uppsats motsvarande 10 poäng (15 hp). I Örebro planerar man inte att erbjuda mastersutbildningar.

I Stockholm är betygsfrågan nu mycket aktuell. Sedan förra mötet har rektor för Stockholms universitet beslutat att ge institutionen dispens från kravet att sätta ECTS betyg men med det förbehållet att studenterna alltid skall ha rätt att begära betygssättning i ECTS-skalan innan examinationen. Dispensen gäller till och med 2011. Ledningen och lärarna tror att detta kommer att innebära att man i framtiden kommer att få sätta betyg i två betygsskalor, vilket är mycket olyckligt. Utbildningsutskottet har bordlagt frågan om huruvida dispensen skall utnyttjas eller inte i avvaktan på dagens möte. På institutionen är lärarna i denna fråga delade i två läger varvid det ena lägret helt vill övergå till ECTS-skalan och den andra vill bibehålla den fyrgradiga skalan ev. med kompletteringar. I övrigt arbetar man vidare med lärandemål och utbildningsplan. I Stockholm har man även blivit ålagd att översätta *alla* kursplaner till engelska. Ett beslut som man starkt ifrågasätter.

På Juridiska institutionen i Göteborg arbetar man på att skapa ämnesintegrerade mastersprogram vilket är ett mycket tidskrävande arbete. Vad gäller juristutbildningen finns alltså planer på att erbjuda samtliga studenter möjlighet att få en kandidatexamen efter tre år. Tolkning av lagtexten sker utifrån studentperspektivet. Utbildningsplanen skall fastställas av fakultetsnämnden i slutet av mars. I övrigt kämpar lärarna vidare med lärandemål och nya kursplaner. I slutet av april skall samtliga kursplaner vara färdiga. I dagsläget finns inga krav på engelska översättningar av samtliga kursplaner.

I Lund är utbildningsplanen antagen av fakultetsstyrelsen och i princip färdig. Dekanus ska fastställa utbildningsplanen när betygsfrågan och översättningen är klar. Samtliga kursplaner skall innehålla lärandemål och översättning av kursplanerna till engelska skall ske så småningom. I Lund arbetar man även vidare med planerna på att erbjuda en kandidatexamen efter tre år. Av olika skäl har förutsättningar för att införa ett uppsatsarbete motsvarande 15 hp ökat. Då Bologna-processen skall ses som ett led i en förbättrad kvalitetskontroll har man i Lund valt att följa upp kursernas lärandemål i kursutvärderingarna. Under våren har ett försöksprojekt skett vid Juridiska fakulteten. I kursutvärderingarna försöker man se om studenterna tycker att de lärt sig det som framgår av lärandemålen.

Antagningssiffrorna till de tre nya mastersprogrammen har nu kommit och av dessa framgår att de tvååriga utbildningarna har ett högre söktryck jämfört med de ettåriga utbildningarna. Utbildningsplanerna är ännu inte helt klara men förhoppningsvis kommer de att kunna fastställas i mars.

I Uppsala möjliggör nya ekonomiska förutsättningar för dem att se positivare på framtiden. Utbildningsutskottet har bestämt att man skall försöka vara så flexibla som möjligt vad gäller olika examensformer. I framtiden räknar man med att ge 2-,3-, och 4,5-åriga utbildningar. På juristutbildningen avser man att erbjuda de studenter som så önskar att ta ut en kandidatexamen i rättsvetenskap genom att införa en möjlighet att skriva uppsats (15 hp) istället för att läsa vissa moment på termin 5 och 6. Något definitivt beslut finns inte.

Utbildningsplanerna är ännu inte färdig men beräknas vara klar under våren 2007.

Några strukturella förändringar av programmet (bortsett från uppsatsmöjligheten som ovan nämnts) kommer inte ske. I kursplanerna arbetar man vidare med lärandemål. En mall på kursplaner har utarbetats för att underlätta arbetet för lärargrupperna. En engelsk översättning av alla kursplaner skall ske.

Vad gäller betygsfrågan uppger Hans E att rektor vid Uppsala universitet beslutat att man inte skall tillämpa den femgradiga ECTS-skalan utan istället en fyrgradig betygsskala. Utbytestudenter skall emellertid alltid ha rätt att få betyg i ECTSskalan. Även framöver kommer man att erbjuda en magisterutbildning i Internationell rätt för i huvudsak utländska studenter.

Samarbetet med polishögskolan fortskrider.

Universitetet i Uppsala den 8 oktober 2007.

Från Lund rapporterades att arbetet fortgått med kursplanerna, att man har tre mastersprogram med ett rimligt antal sökande samt att man lutar åt att införa ett obligatoriskt arbete på 15 högskolepoäng på grundnivå.

I Örebro har man likaledes arbetat med kursplaner, men man har ännu inte kursplaner för hela utbildningen. Där har det sedan starten legat en obligatorisk kandidatuppsats och man funderar över möjligheter till Mastersprogram.

Stockholm har inte haft tankar på en obligatorisk kurs (men det finns en möjlighet till kandidatexamen). Arbetet under året har fokuserat på att revidera kurs- och utbildningsplaner och det arbetet skall vara slutfört till ingången av nästa läsår. Vidare har man inlett arbetet med betygskriterier (vilket med hänsyn till de dubbla betygsskalor som potentiellt kan komma till användning i Stockholm) blir "dubbelt". Slutligen har man antagit en strategi för forskning och utbildning, där en av ambitionerna vad gäller grundnivå är att utöka studieutrymmet för valfria kurser. Sedan tidigare har man fem magisterprogram varav ett kan vara på väg ut.

I Umeå är man klara med arbetet med kursplaner och utbildningsplan, men har ej arbetat med betygskriterier, kvalitetssäkringsprogram och mastersprogram. Det har dock tagits fram en examensbeskrivning i kommersiell rätt för den del som "skjuter över" tre år och det har funderats på ett magisterprogram i arbetsrätt. Det kommer inte att införas någon kandidatexamen.

I Uppsala har arbetet likaledes fokuserat på kursplaner och utbildningsplan. Alla kursplaner har ännu inte reviderats. På grundutbildningen har inletts en kvalitetsreform som har tre ben (progression och färdighetsträning, information och ämnes-/innehållsöversyn). Vidare har det skrivits på forsknings- och utbildningsstrategier och lagts fram ett förslag till nya undervisningsschabloner (som i huvudsak kan sägas innebära att det differentieras mellan grundnivå – där undervisningen ofta är repetitiv – och avancerad nivå).

Studierektorskonferenser:

Universitetet i Örebro 23 – 24 april 2007.

Diskussion fördes om antagning till engelskspråkliga magister/mastersprogram. Lärosätena har hunnit olika långt. Det krävs stor kompetens för äkthetskontroll av sökandens meriter/förkunskaper, varför det finns en poäng med centralt urval, prövning och antagning. "Studera.nu" kritiserades. Behov av äkthetskontroll är viktigt men själva antagningen bör ske lokalt och inte centralt.

Vad gäller utbudet av magister/master samt för vilka studenter dessa är tillgängliga rapporterar orterna följande:

GU – en master inom juridik i samarbete med Handelshögskolan.

LU – tre mastersutbildningar, 15-40 utländska sökanden per master. Studerande på jur.kand. kan välja att läsa kurser inom mastersprogram på senare delen av programmet för att sedan ta ut en jur.kand. För examinerade jur, kand. finns också möjligheten att fortsätta läsa till en master.

SU – fyra olika ettåriga engelskspråkiga magisterprogram, endast tillgängliga för utländska studenter, dvs inte tillgängliga för jur.kand.studenterna.

UU – ett mastersprogram.

UmU – inga mastersprogram, eventuellt någon variant på magister.

ÖU – planerar en/flera masters som kan läsas efter rättsvetenskapliga programmet, dessa kurser kan också väljas att läsas av juristerna inom ramen för avancerade nivån på programmet.

Universitetet i Örebro 22 november 2007 angående betygsstressen bland juriststudenter.

Betygsstressen diskuterades varvid framkom följande specifika stressminskande åtgärder som vidtagits.

Göteborg: första terminen inleds med ett antal studiebesök hos juristarbetsgivare, även sådana platser som inte är lika vanligt förknippade med juristexamen som rättsväsendet eller advokatbyråerna – exempelvis kvinnojour, socialkontor, andra myndigheter såsom kriminalvården, länsstyrelsen, polismyndighet, försäkringskassa, kommunledning osv. Varje student gör flera studiebesök (i grupp), och alla studiebesöken skall senare redovisas inför klass. På så vis får studenterna upp ögonen för att arbetsmarkanden är bred och att långt ifrån alla yrkesroller kräver notariemeritering.

Lund: en studievägledare har 25 procent "karriärservice" i sin tjänstgöring och har i den rollen inviterat tidigare studenter vilka idag är framgångsrika i sina yrkeskarriärer som föredragshållare, till "lördagslunch" med intresserade studenter. Hälften av de inbjudna föredragshållarna hade fullgjort notarietjänst, hälften hade inte gått den vägen. Studenterna fick möjlighet att ställa frågor och möta yrkesverksamma. Träffen blev mycket uppskattad och efterfrågad, och det är planerat att sådana luncher skall genomföras återkommande.

Stockholm: Försöker att kontinuerligt få ut information om livet efter studierna till studenterna för att minska betygsstressen. I dagsläget framarbetas en enkät som kommer att gå ut till studenterna som bland annat kommer att behandla betygsstress. Vidare kommer man att se över ett eventuellt samarbete med Studenthälsan för att förbättra studenternas studiemiljö. Man kommer även att kontakta lärare och kursföreläsare för att betona att de under lektionstid ska vara försiktiga med vad de förmedlar för budskap till studenterna.

Umeå: Upplever inte betygsstressen som ett överhängande problem i dagsläget, men för en kontinuerlig dialog med studenterna där de försöker tona ned betydelsen av betygen och notariemeriteringen.

Uppsala: Följande verksamheter avser att minska stressen bland studenterna under utbildningstiden (såväl vad gäller betygsstress som stress generellt): Sammanhållna terminskurser. "Jullov", dvs höstterminen slutar innan jul och börjar igen 7 januari. Inga omtentor under pågående kurser. Poäng under kursens gång. Hög tillgänglighet per telefon och mottagningstid till studievägledarna. Våga tala-kurs. Kort information om vad en jurist gör till nybörjarstudenterna vid terminsstarten. Information i seminarieform under två timmar till de nya studenterna en månad in på terminen. Seminarierna med 25 studenter i varje grupp hålls av en studierektor och en studievägledare gemensamt. Syftet med seminarierna är att informera om alla möjligheter till val under studierna och även en del om arbetsmarknaden för jurister. Ett annat syfte med dessa seminarier är att skapa kontakt så att studenterna vet att de gärna får ta kontakt med studievägledningen om de vill diskutera något under studiernas gång. En av de saker som tas upp på seminarierna är hur studenterna ska förhålla sig till varann i basgruppen och i seminariegruppen. De uppmanas att lära känna varann och samarbeta inom seminariegruppen. En timmes information i seminarieform under termin sex angående val av valfria kurser. "Frågestund om Examensarbete", dvs en timmes information om allt som har att göra med att slutföra sina studier och att ta sig ut på arbetsmarknaden.

Örebro: I samband med introduktion av nya studenter har informerats om notariemeriteringen och att den inte är den enda vägen att gå karriärmässigt, att betygen för många arbetsgivare i dagsläget inte är avgörande för anställning utan tvärtom andra faktorer såsom meriter avseende t ex arbetslivserfarenhet,

social kompetens och samarbete. Studenterna ordnar själva arbetsmarknadsdagar då olika arbetsgivare bjuds in till att "ställa ut" och berätta om arbetsplatsen samt svara på studenternas frågor.

Uppenbarligen är dessa insatser dock inte tillräckliga eftersom studenterna uppvisar stor stress.

Sammanfattning:

Vad gäller resultat av satsningen är det svårt att så här tidigt peka på något särskilt. Att vi fått detta stöd har varit en uppmuntran till att fortsätta samarbetet. Det har underlättat att vi fått detta stöd sedan vi genomfört dekan-och prefektmötena två gånger om året. Kostnaderna för denna typ av utbyte brukar inte skena iväg men på marginalen är varje tillskott välkommet i en eljest stram budget. Vi har funnit en väldigt god plattform för att fortsätta arbetet. Mötena har präglats av en god samstämmighet såväl vad gäller juristutbildningen som utbildningen på forskarnivå. Vad gäller den sistnämnda kan framförallt pekas på diskussionerna om den långa studietiden och avhandlingarnas omfattning där vi uppnått enighet även om resultatet låtit vänta på sig. Vad gäller juristutbildningen har, även om våra utbildningar har olika upplägg både innehållsmässigt och vad gäller pedagogiken, utbytet framförallt varit att vi fått idéer från varandra om hur vi skall kunna bli ännu bättre.

Ronnie Eklund

Bengt Johansson